

Fra: Gunvor Thomassen [gunvor.thomassen@stfk.no]
Sendt: 26. november 2009 15:26
Til: Postmottak KD
Emne: 741297

Vår saksbehandler: Gunvor Thomassen
Tlf. 73 86 62 27
E-post: gunvor.thomassen@stfk.no
Postmottak: postmottak@stfk.no

Deres ref.: 200903642
Vår ref.: 200909468-2
Oppgis ved alle henvendelser
Vår dato: 26.11.2009
Det kongelige Kunnskapsdepartementet

Postboks 8119 Dep
0032 OSLO

Høring - NOU 2009:18 Rett til læring. Innstilling fra utvalget for bedre læring for barn, unge og voksne med særskilte behov

Opplæringskomiteen i Sør-Trøndelag fylkeskommune har i dag behandlet høringen på NOU: 18 – Rett til læring. Fylkesrådmannens innstilling ble enstemmig vedtatt. Fylkesutvalget vil behandle saken 01.12.09, vedtaket derfra vil bli ettersendt.

Med hilsen

Gunvor Thomassen
Rådgiver

Fylkestingssak – høring NOU 2009:18 Rett til læring. Innstilling fra utvalget for bedre læring for barn, unge og voksne med særskilte behov

FYLKESRÅDMANNENS INNSTILLING
Fylkesutvalget slutter seg til fylkesrådmannens konklusjoner slik de framkommer i saksframlegget.

VEDLEGG OG ANDRE SAKSDOKUMENTER

Høring – NOU 2009:18 Rett til læring. Innstilling fra utvalget for bedre læring for barn, unge og voksne med særskilte behov

<http://www.regjeringen.no/pages/2213608/PDFS/NOU200920090018000DDDPDFS.pdf>

GJELDENE FORUTSETNINGER

Opplæringslova kapittel 5 Spesialundervisning

Opplæringslova 4A Opplæring spesielt organisert for voksne

BAKGRUNN

Ved kongelig resolusjon 29. juni 2007 ble det oppnevnt et utvalg for å foreslå en helhetlig tiltakskjede for barn, unge og voksne med behov for særskilt hjelp og støtte i opplæringen. Utvalget ga sin innstilling den 02.07.2009.

Utvalget har hatt følgende mandat:

- Utvalget skal bygge på de overordnede prinsippene om rett til tilpasset og likeverdig opplæring i en inkluderende skole for alle, samt prinsippet om universell utforming
- Utvalget skal vurdere i hvilken grad vi har et system som sikrer tidlig intervensjon for barn med særlige behov, og vurdere tiltak som kan sikre tidlig innsats og livslang læring
- Utvalget skal gjøre en grundig vurdering av hvordan den ordinære opplæringen legger til rette for læring og utvikling for den enkelte eleven med særskilte behov
- Utvalget skal vurdere tilbudet til voksne med særskilte behov, herunder voksne med lese- og skrivevansker
- Utvalget skal gjøre en grundig gjennomgang av spesialundervisningens plass i norsk skole, herunder organisering, ressursbruk og resultater
- Utvalget skal beskrive det statlige spesialpedagogiske støttesystemet og gjøre en samlet gjennomgang av arbeidsoppgaver og arbeidsdeling mellom enhetene i det statlige støttesystemet, og mellom det statlige støttesystemet og den lokale PP-tjenesten
- Utvalget skal beskrive og oppsummere forhold som hemmer og fremmer tverrfaglig og tverretattlig samarbeid, lokalt og på tvers av nivåene
- Utvalget skal som grunnlag for vurderinger og forslag utarbeide et oppdatert kunnskapsgrunnlag, herunder resultater fra evalueringer m.m
- Utvalget skal gjøre seg kjent med hvordan tilbudet for barn, unge og voksne med behov for spesialpedagogisk hjelp er tilrettelagt og organisert i sammenlignbare land og utnytte relevant internasjonal forskning på området
- Utvalget skal på bakgrunn av sine analyser og vurderinger legge fram konkrete forslag til bedre organisering og effektiv ressursbruk for en fremtidig helhetlig tiltakskjede for barn, unge og voksne med behov for spesialpedagogisk hjelp. Forslaget må omfatte:
 - o Ansvars, oppgave- og rollefordeling for de ulike instanser på de ulike nivåer
 - o Ulike virkemidler med sikte på målrettet og koordinert hjelp nærmest brukeren
 - o Særskilt omtale av psykisk helse, sosiale- og emosjonelle vansker
 - o Atferdsvansker
 - o Vurderinger av fremtidige kompetansebehov i tiltakskjeden og samarbeid mellom støttesystemet og universitets- og høyskolesektoren skal omtales særskilt
- Utvalget skal vurdere økonomiske, administrative og evt. andre vesentlige konsekvenser av de ulike forslagene
- Utvalget skal fremme forslag innenfor dagens ressursramme
- Utvalget må arbeide i tråd med utredningsinstruksjonen med veiledninger
- Utvalget skal avslutte sitt arbeid innen 1. juli 2009

Kunnskapsdepartementet har i brev av 22.07.2009 sendt ut "Høring – NOU 2009:18 Rett til læring. Innstilling fra utvalget for bedre læring for barn, unge og voksne med særskilte behov". Høringsfristen er 27. november 2009.

FAKTISKE OPPLYSNINGER

Departementet inviterer til en bred høring for å gi flest mulig instanser anledning til å utale seg om og å påvirke utviklingen av opplæringstilbudet for barn, unge og voksne med særskilte behov. Høringsinstansene inviteres til å uttale seg om alle forslagene, men ber om at det tydelig refereres til hvilke kapitler og forslag som kommenteres.

Dersom høringsinstansene ser forhold ved forslagene som har økonomiske og administrative konsekvenser som ikke er belyst av utvalget, ber departementet om at betydningen av dette vurderes, og at eventuelle kommentarer gis i høringsuttalelsene.

HELHETLIG DRØFTING

Utvalget har gjort et grundig arbeid. De har funnet mye god praksis, men ser også at det er mye ved nåværende situasjon som kan forbedres. Utvalget har konkludert med følgende hovedutfordringer:

- tendens til ensretting og mangel på hensyn til mangfoldet blant dem som får opplæring
- det er ulik praktisering og forståelse av regelverket
- mangel på samordning og samarbeidskompetanse
- forhold knyttet til den spesialpedagogiske innsatsen

Disse utfordringene ble oppsummert i tre hovedpoeng:

- Øker kvaliteten på opplæringen, øker også utbyttet
- Regelverkets intensjoner må i større grad etterleves
- Riktig kompetanse må finnes på riktig nivå

Utvalget har med utgangspunkt i disse hovedpoengene peke på seks strategier:

1. Tidlig innsats og forebygging (kapittel 13 i rapporten)
2. Rett til ekstra tilrettelegging i opplæringa (kapittel 14 i rapporten)
3. Tilpassede og fleksible opplæringsløp (kapittel 15 i rapporten)
4. PP-tjenesten og Statped tettere på (kapittel 16 i rapporten)
5. Helhet krever tverrfaglig samarbeid (kapittel 17 i rapporten)
6. Økt kompetanse på alle nivå (kapittel 18 i rapporten)

I disse seks strategiene ha utvalget kommet med 60 forslag.

1. Tidlig innsats og forebygging:

- 1.1. Barnehage- og skoleeier får plikt til kontinuerlig og systematisk oppfølging av barns og elevers utvikling, læring og læringsmiljø
- 1.2. Det utvikles en ressursbank med varierte verktøy som en støtte for barnehager og skoler i oppfølgingen av barn og elever
- 1.3. Kommunen får plikt til å sikre språkkartlegging av barn omkring fylte tre, fire og fem år. For tospråklige barn må begge språk kartlegges
- 1.4. Læringsboka innføres som felles verktøy for tidlig innsats og oppfølging. Boka følger barnets og elevens utvikling, læring og læringsmiljø gjennom barnehage, grunnskole og videregående opplæring
- 1.5. Det gjennomføres foreldresamtaler minimum to ganger per år også i barnehagen
- 1.6. Dokumentasjons- og rapporteringsarbeid i barnehage og skole begrenses til det som tjener barnets og elevens utvikling, læring og læringsmiljø. Omfanget av dokumentasjons- og rapporteringssystemer må derfor gjennomgå med sikte på å skape mer sammenheng og frigjøre ressurser til lærings- og utviklingsarbeid

2. Rett til ekstra tilrettelegging i oppfølgingen:

- 2.1. Retten til spesialundervisning i opplæringslovens § 5-1 erstattes av en rett til ekstra tilrettelegging i opplæringen. Denne retten utløses når eleven ikke har et tilfredsstillende læringsutbytte. Tilretteleggingen omfatter det mangfoldet av tiltak som settes i verk i form av personellressurser, materielle ressurser og organisatoriske tiltak.
- 2.2. Når tiltak som er satt inn for å bedre læringsutbyttet ikke har hatt ønsket effekt, må barnehage/skole og PP-tjeneste samhandle om den videre tilretteleggingen
- 2.3. Den som har ansvaret for gjennomføringen av ekstra tilrettelegging i opplæringen, må ha relevant kompetanse til å møte de utfordringene som ligger til grunn for tilretteleggingen, eksempelvis spesialpedagogisk kompetanse.
- 2.4. Individuell opplæringsplan slik den beskrives i opplæringsloven § 5-5 skal inngå i læringsboka

- 2.5. Vedtak om ekstra tilrettelegging i opplæringen kan fattes uten sakkyndig vurdering slik det forutsettes i dagens § 5-3 i opplæringsloven, men basert på barnehagens og skolens egen saksforberedelse, gjort i samarbeid med PP-tjenesten
- 2.6. Det skal utarbeides sakkyndig vurdering dersom
 - o det er sannsynlig at det må gjøres avvik fra læreplanen
 - o skolen ikke har den nødvendige kompetanse
 - o foresatte og barnehagen/skolen krever det
 - o tilretteleggingen vil kunne forutsette større organisatoriske endringer
- 2.7. Rett til ekstra tilrettelegging før opplæringspliktig alder hjemles i barnehageloven
- 2.8. En rett til ekstra tilrettelegging på grunnskolens område for voksne. Behovet for en lovfestet rett til ekstra tilrettelegging i videregående opplæring som er organisert særskilt for voksne, utredes

3. Tilpassede og fleksible opplæringsløp:

- 3.1. Læreplanverket for Kunnskapsløftet gjennomgås med sikte på å gi fagplanene tydelige innholdsmomenter, og sørge for at det blir et helhetlig og konsistent styringsdokument og arbeidsgrunnlag for opplæringen
- 3.2. Det utvikles differensierte læreplaner i fellesfagene for studieforberedende og yrkesforberedende utdanningsprogrammer, som kan imøtekomme elever på yrkesfaglig utdanningsprogrammer bedre enn i dag
- 3.3. Barnehage- og skoleeier forsterker rutineene for overganger og samarbeid mellom barnehage, skoler og lærebedrifter
- 3.4. Fylkeskommunene videreutvikler og gjør opplæringstilbud med avvik fra læreplanen tilgjengelig for elever som ved overgangen fra grunnskolen til videregående opplæring ikke har forutsetninger for studi- eller yrkeskompetanse
- 3.5. Fylkeskommunen oppfordres til å bruke insentivordninger for å tilrettelegge for at lærebedrifter kan ta imot lærlinger med behov for særskilt oppfølging
- 3.6. Alle elever i yrkesfaglige utdanningsprogrammer får tilbud om et 2+2-løp uavhengig av om de får læreplass eller ikke. Dersom eleven ikke får plass i lærebedrift, skal fylkeskommunen utvikle et tilbud med to års varighet på linje med opplæring i bedrift, eksempelvis gjennom elevbedrift
- 3.7. Partene i arbeidslivet vurderer gjeldende regulering av funksjonstilleggene mellom yrkes- og utdanningsrådgivere og sosialpedagogiske rådgivere
- 3.8. Rådgivertjenestes sosialpedagogiske funksjon evalueres og at oppgavene vurderes i sammenheng med PP-tjenestens og Oppfølgingstjenestens oppgaver

4. PP-tjenesten og Statped tettere på:

- 4.1. PP-tjenesten skal være tettere på barnehager og skoler, videreutvikle kompetanse på læringsmiljø, problematferd og sammensatte vansker
- 4.2. Det tas inn en bestemmelse om PP-tjenesten i barnehageloven
- 4.3. Det etableres et nasjonalt utviklingssenter for PP-tjenesten, underlagt Utdanningsdirektoratet, med faglig tilknytning til et universitet eller høyskole. Senteret gis en økonomisk ramme på ca 6 fagårsverk – 8 mill. kr.pr år
- 4.4. Det etableres et femårig kompetanseutviklingsprogram for PP-tjenesten og tjenestens samarbeidspartnere med en økonomisk ramme på ca 50 mill.kr.pr år
- 4.5. Statped organiseres i fire samorganiserte og samlokaliserte spesialpedagogiske regionsentre (Sørøst, Vest, Midt og Nord), sammenfallende med helseforetaklenes regionstruktur. Regionsentrene lovfestes
- 4.6. De midler som frigjøres i form av reduserte fellesutgifter og redusert husleie ved samlokalisering av sentrene, avsettes midlertidig som omstillingsmidler slik at de nye regionsentrene kan utvikle sin nye rolle
- 4.7. Regionsentrenes oppgaveportefølje skal innbefatte spisskompetanse på fagområdene syn, hørsel, språk/tale/kommunikasjon, ervervet hjerneskade og omfattende sammensatte lærevansker
- 4.8. Sentrene/avdelingene for sammensatte lærevansker avvikles i sin nåværende form.

30 av 145 årsverk overføres til de regionale spesialpedagogiske sentrene for å ivareta behovet for kompetanse innenfor områder med lav forekomst knyttet til omfattende og sammensatte læreversker

- 4.9. Med bakgrunn i reduserte behov avvikles etter hvert de statlige hørselsskolene på grunnskolens område
- 4.10. Skoledriften på Briskeby skole og kompetansesenter og Andebu kompetanse- og skolesenter søkes godkjent etter privatskoleloven da behovet synes å være stabilt
- 4.11. SEAD (samisk spesialpedagogisk støtte) med nåværende ressursramme tas ut av Statpeds portefølje og legges under Utdanningsdirektoratet som et nasjonalt senter for spesialpedagogisk støtte. Senteret knyttes faglig til Sámi allaskuvva (Samisk høgskole). Ressursrammen økes til over dagens nivå med ca. 4 fagårsverk – 3 mill.kr
- 4.12. Lillegården kompetansesenter med nåværende økonomiske ressursramme tas ut av Statpeds portefølje og legges under Utdanningsdirektoratet som et nasjonalt senter for læringsmiljø og problematferd. Senteret knyttes faglig til et universitet eller en høgskole. Utvalget er delt på om hvorvidt plasseringen gjøres varig eller for en prosjektperiode på fem år hvoretter man vurderer videre tilknytning
- 4.13. Etter at de foreslåtte tidsbegrensede tiltakene er avsluttet, brukes de frigjorte midlene til å styrke PP-tjenesten i kommuner og fylkeskommuner. Partene avtaler nærmere hvordan dette skal skje

5. Helhet krever tverrfaglig og tverretattlig samarbeid:

- 5.1. Bestemmelser om individuell plan hjemles i barnehageloven og opplæringsloven
- 5.2. Dagens særlovers bestemmelser om individuell plan harmoniseres i de aktuelle lovverkene
- 5.3. Opplæringsområdet i individuell plan for voksne presiseres
- 5.4. Det oppfordres til mer aktiv bruk av informert samtykke
- 5.5. Det innføres rett til én tjenesteyter (personlig koordinator) ved behov for langvarige og koordinerte tjenester
- 5.6. Det foretas en tydelig grenseoppgang av ansvar mellom spesialisttjenesten innenfor opplæringssektoren (spesialpedagogiske regionsentre) og spesialisthelsetjenesten (barne- og ungdomsklinikkene) og deres oppgaver overfor kommunene
- 5.7. Spesialisttjenesten innenfor opplæringssektoren (spesialpedagogiske regionsentre) og spesialisthelsetjenesten (barne- og ungdomsklinikkene) inngår samarbeidsavtaler.
- 5.8. PP-tjenesten får selvstendig henvisningsrett til barne- og ungdomspsykiatriske poliklinikk (BUP) og barnehabiliteringstjenesten (HABU)
- 5.9. Det legges til rette for økt samarbeid mellom PP-tjenesten og Oppfølgingstjenesten
- 5.10. Kommuner, fylkeskommuner og NAV inngår forpliktende samarbeidsavtaler for å sikre at ungdom er i arbeid eller utdanning
- 5.11. Det iverksettes tiltak for at barn under barnevernets omsorg/i barnevernets tiltak får oppfylt sine rettigheter etter barnevernloven og opplæringsloven
- 5.12. Det må klargjøres hvem som har ansvar for tilbud etter skoletid for de som har behov for det etter 7. trinn

6. Økt kompetanse på alle nivå:

- 6.1. Den allmenne kvalifiseringen i relevante grunnutdanninger følges nært opp og styrkes ut fra behovene for kompetanse knyttet til ekstra tilrettelegging i opplæringen, her under spesialpedagogiske emner
- 6.2. Ordningen for etter- og videreutdanningstilbud blir styrket, både når det gjelder allmenn kvalifisering og i forhold til barn og elever med behov for ekstra tilrettelegging
- 6.3. Grunn – etter- og videreutdanning for lærere samordnes innenfor GNIST
- 6.4. Barne- og ungdomsarbeidere får hevet sin kompetanse på læringsmiljø og vanlige læringsutfordringer hos barn, slik at de kan bidra til en inkluderende barnehage og skole
- 6.5. Samspillet mellom kartlegging, evaluering og tiltak styrkes som kompetansefelt i lærerutdanningen
- 6.6. Profesjonsorienteringen i de disiplinorienterte masterutdanningene blir styrket når det gjelder praktisk-pedagogisk orientering, krav til praksis i studiene og rådgiving ved starten av yrkeskarrieren

- 6.7. Dagens utdanningstilbud til rådgivere i grunnutdanningen gjennomgås og vurderes med utgangspunkt i kompetansebehovene i rådgivingstjenesten
- 6.8. Det etableres etter- og videreutdanningstilbud for sosialpedagogiske rådgivere
- 6.9. Det etableres et femårig kompetanseutviklingsprogram for barnehager og skoler som skal bidra til utviklingsarbeid, veiledning og kompetanseheving knyttet til vanlige lærevansker hos barn og unge. Programmet gis en økonomisk ramme på ca 19 mill. kr. pr. år
- 6.10. Det inngås forpliktende samarbeidsavtaler mellom de spesialpedagogiske regionsentrene og universitets- og høyskolesektoren
- 6.11. De nasjonale sentrene under Utdanningsdirektoratet gis et entydig ansvar for å bidra til utvikling innenfor ekstra tilrettelegging på sine områder
- 6.12. Forskning knyttet til barn, unge og voksne med behov for ekstra tilrettelegging i opplæringen styrkes. Det er behov for å heve kvaliteten på denne forskningen, slik at kunnskapsgrunnlaget for politikktutforming og praksis styrkes. Dette bør skje innenfor Utdanning 2020.
- 6.13. Samarbeids- og koordineringskompetanse og kunnskap om andre yrkesgrupper det er aktuelt å samarbeide med sikres bedre i pedagogiske og helse- og sosialfaglige yrkesutdanninger

Utvalget har to røde tråder i forslagene sine:

Oppfølging

Kompetanse

- tettere oppfølging av barn og unge
- tettere oppfølging når lærer trenger hjelp og systemene svikter
- statlige og regionale tjenester i tettere samspill med kommunene
- økt kompetanse for alle på vanlige vansker
- spesialpedagogisk og annen relevant kompetanse integrert i læringsmiljøene
- spesialisert kompetanse må videreutvikles

Drøfting:

1. Tidlig innsats og forebygging.

Blant forslagene utvalget presenterer her, er det meste ukontroversielt. Forslagene 1.1. til 1.3. og 1.5. bidrar til grundig kartlegging av barns utvikling og tidlig og vektlegging av foreldresamtaler også i barnehagen. Språkkartlegging er viktig, fordi dårlig språkutvikling ofte er et tidlig signal på at noe er galt. Minoritetsspråklige barns språkutvikling er særlig viktig, fordi språkkunnskap er en viktig faktor for å lykkes i skolesystemet og senere arbeid. Forslagene vil sikre muligheten til tidlig intervensjon og oppfølging når det er nødvendig. Utvalget viser til at de har funnet mange eksempler på at hjelpen som settes i verk for barn og elever, kommer alt for seint.

Det kontroversielle forslaget i denne delen, er forslaget om innføring av læringsbok, pkt 1. 4.

En slik bok kan bli en stor og arbeidskrevende oppgave for lærerne, og kan oppfattes som en kontrast til utvalgets forslag om at ”dokumentasjons- og rapporteringsarbeid i barnehage og skole begrenses til det som tjener barnets og elevens utvikling, læring og læringsmiljø. Omfanget av dokumentasjons- og rapporteringssystemer må derfor gjennomgås med sikte på å skape mer sammenheng og frigjøre ressurser til lærings- og utviklingsarbeid”. For de barna som følger en normal utvikling og har ordinær læreplan, bør det ikke være nødvendig eller hensiktsmessig å føre en egen bok som ”beskriver barnets og elevens utvikling, læring og læringsmiljø gjennom barnehage, grunnskole og videregående opplæring”. Det vil føre til at alt

for mye av lærerens tid brukes til dokumentasjon av normalitet og ordinær læringsutvikling. Lærerens ressurser bør brukes til læringsarbeid blant barna/elevene. Det er heller ikke klart juridisk om en slik bok skal sendes fra barnehage til grunnskole og deretter til videregående skole uten at eleven og de foresatte skal ha mulighet til å fjerne de opplysningene de ikke ønsker å videreformidle, eventuelt om det har noen hensikt å sende videregående skole opplysninger om hvilke læringsstrategier barnet foretrakk da det gikk i barnehagen.

Utvalgets forslag 1.6. om at dokumentasjons- og rapporteringsarbeid i barnehage og skole begrenses til det som tjener barnets og elevens utvikling, læring og læringsmiljø. Omfanget av dokumentasjons- og rapporteringssystemer må derfor gjennomgås med sikte på å skape mer sammenheng og frigjøre ressurser til lærings- og utviklingsarbeid, støttes.

Konklusjon: STFK støtter ikke innføring av læringsboka, men støtter de øvrige forslagene.

2. Rett til ekstra tilrettelegging i oppfølgingen.

Utvalget foreslår i pkt 2.1. å endre begrepet spesialundervisning til ekstra tilrettelegging i opplæringen. Grunnlaget for å få ekstra tilrettelegging i opplæringen skal være uendret i forhold til grunnlaget for nåværende spesialundervisning, det vil si når eleven ikke har eller ikke kan få tilfredsstillende utbytte av det ordinære opplæringstilbudet. Utvalget skriver at tilretteleggingen omfatter det mangfoldet av tiltak som settes i verk i form av personellressurser, materielle ressurser og organisatoriske tiltak. Også i dag er det et mangfold av tiltak, både i form av personellressurser, materielle ressurser og organisatoriske tiltak som sattes i verk for å avhjelpe barn og elevers behov når de ikke har tilfredsstillende utbytte av opplæringen. Utvalget har valgt å ikke endre innholdet i eller innslagspunktet for å få spesialundervisning, men bare endre selve begrepet. Det var på forhånd forventninger om at utvalget skulle presentere et endret innhold i spesialundervisningsbegrepet, for eksempel å fjerne dette siden alle elever skal ha en opplæring som er i tråd med evnene og forutsetningene sine (tilpasset opplæring), slik Søggen-utvalget foreslo. Utvalget har valgt å ikke endre innholdet. Forskning (NIFU STEP) viser at det er mye usikkerhet i skolen om hvilke elever som har spesialundervisning og hvilke elever som har andre former for tilpassing i opplæringa. Å innføre et nytt begrep, vil kunne medføre økt forvirring og dermed tilsløre bakgrunnen og tiltakene i stedet for å tydeliggjøre disse.

Forslagene fra utvalget, pkt 2.2. om samhandling mellom barnehage/skole og PP-tjenesten når iverksatte tiltak ikke har ønsket effekt, synes åpenbare, og støttes. At den som har ansvaret for ekstra tilrettelegging i opplæringa/spesialundervisning må ha relevant kompetanse til å møte utfordringene som ligger til grunn for dette, foreslått i pkt 2.3., synes også åpenbart. Spesialpedagogisk kompetanse er nevnt som eksempel.

I og med at forslaget om læringsbok ikke støttes, vil det være vanskelig å støtte forslaget i pkt 2.4. om at "Individuell opplæringsplan slik den beskrives i opplæringsloven § 5-5 skal inngå i læringsboka". § 5-5 sier at "[...] For elev som får spesialundervisning, skal det utarbeides individuell opplæringsplan. Planen skal vise mål for og innholdet i opplæringa og korleis ho skal drivast. [...] Skolen skal kvart halvår utarbeide skriftleg oversikt over den opplæringa eleven har fått, og ei vurdering av utviklinga til eleven. [...]." Loven stiller krav om individuell opplæringsplan og halvårsrapport, dette vil være uendret enten det innføres læringsbok eller ikke.

Utvalgets forslag i pkt 2.5. om at det kan fattes vedtak om ekstra tilrettelegging i opplæringen/spesialundervisning uten sakkyndig vurdering slik det forutsettes i § 5-3, er et av de omdiskuterte forslagene. Utvalget beskriver i pkt 2.6. situasjoner der det skal utarbeides sakkyndig vurdering: når det er sannsynlig at det må gjøres avvik fra læreplanen, når skolen ikke har den nødvendige kompetanse, når foresatte og barnehagen/skolen krever det og når tilretteleggingen vil kunne forutsette større organisatoriske endringer. Det ser dermed ut som det er foreslått en god sikring for å kunne kreve sakkyndig vurdering når det er nødvendig. Viktigheten av å fatte vedtak med beskrivelse av opplæringens innhold, omfang og

organisering, står fast. Dette sikrer eleven og foreldrene klagerett på vedtaket. Muligheten til å kunne fatte vedtak om ekstra tilrettelegging i opplæringen/spesialundervisningen uten sakkyndig vurdering, er en logisk konsekvens av utvalgets ønske om tidlig innsats og forebygging. Når lærer og foresatte ser at et barn eller en elev ikke har tilfredsstillende utbytte av opplæringen, kan man fatte vedtak og sette i gang tiltak umiddelbart, uten å vente på at PP-tjenesten rekker å utrede behovene. Utvalgets registreringer av faktisk praksis tyder på at det er for lang ventetid for utredninger i PP-tjenesten, og at spesialundervisning derfor kommer for seint i gang. Et annet virkemiddel kan være å innføre saksbehandlingsfrist for PP-tjenesten, at en utredning må være ferdig senest etter en angitt frist etter at et behov er meldt. Dette er imidlertid ikke foreslått av utvalget. Å kunne sette i gang ekstra tilrettelegging i opplæringen/spesialundervisning uten sakkyndig vurdering, vil medføre en raskere innsats og øke barnets læringsutbytte.

At rett til ekstra tilrettelegging i opplæringen/spesialundervisning før opplæringspliktig alder hjemles i barnehageloven, slik utvalget foreslår i pkt 2.7., synes også å være i tråd med den gjennomgående tenkingen om tidlig innsats og forebygging.

Utvalget rakk ikke å utrede ferdig voksnes behov. Forslaget om rett til ekstra tilrettelegging i opplæringen/spesialundervisning på grunnskolens område er likevel fremmet i pkt 2.8. Utvalget ønsker at voksnes behov for ekstra tilrettelegging i opplæringen/spesialundervisning skal utredes videre. Voksne har allerede nå en lovfestet rett til opplæring som er tilpasset deres behov, jf opplæringslova §§ 4A-1 og 4A-2. STFK ser derfor ikke behov for ekstra rettigheter til denne gruppa ut over det som allerede er lovfestet.

Konklusjon: STFK støtter ikke forslaget om at begrepet spesialundervisning skiftes ut med ekstra tilrettelegging i opplæringen så lenge innholdet er det samme. STFK støtter forslaget om at vedtak om ekstra tilrettelegging i opplæringen/spesialundervisning kan fattes uten sakkyndig vurdering, med de mulighetene for å få utarbeidet sakkyndig vurdering som foreslås av utvalget. STFK støtter forslaget om at rett til ekstra tilrettelegging i opplæringen/spesialundervisning før opplæringspliktig hjemles i barnehageloven. STFK ser ikke at det er behov for ekstra rettigheter til voksne, de har allerede lovhjemlede rettigheter i §§ 4A-1 og 4A-2.

3. Tilpassede og fleksible opplæringsløp.

Denne delen av utvalgets forslag gir den største utfordringen til den videregående skolen.

Utvalgets mål er å gjøre grunnopplæringen mer tilpassingsdyktig og fleksibel. Utvalget ønsker at læreplanverket for Kunnskapsløftet forbedres og tydeliggjøres, at det utvikles mer fleksible opplæringsløp i videregående opplæring og at den sosialpedagogiske delen av rådgivingstjenesten får økt fokus og kompetanse.

Utvalgets forslag 3.1. er: ”Læreplanverket for Kunnskapsløftet gjennomgås med sikte på å gi fagplanene tydelige innholdsmomenter, og sørge for at det blir et helhetlig og konsistent styringsdokument og arbeidsgrunnlag for opplæringen”. Utvalget skriver i rapporten at læreplanverket bygger på tre deler, den generelle delen av læreplanen, prinsipper for opplæringen (inkludert i Læringsplakaten) og læreplanene for fag. Disse tre delene bygger på ulike syn på kunnskap og læring. De første rapportene i evalueringen av Kunnskapsløftet er samlet kritisk til læreplanverket for Kunnskapsløftet. Pedagogisk forskningsinstitutt ved Universitetet i Oslo skriver følgende: ”Ut fra dette kan man i læreplanverket finne steder for å begrunne nesten ethvert pedagogisk standpunkt og nesten enhver form for opplæringspraksis.” NIFU STEP konkluderer med at læreplanverket sender ut uklare og utilstrekkelige signaler, Nordlandsforskningen skriver at læreplanene gir liten støtte til lærerne, og videre at det er stor variasjon læreplanene imellom i hvilken grad de stiller tydelige krav til progresjon for utviklingen av grunnleggende ferdigheter. Utvalget er bekymret for at læreplanverket kan føre med seg betydelige forskjeller i innhold og større avhengighet av lærebøker. Det felles

kulturelle og samfunnsmessige innholdet i skolen kan reduseres og bli mindre tydelig, noe som igjen kan bety at skolesystemet får dårligere vilkår for å utjevne sosiale ulikheter. Utvalget foreslår at læreplanverket for Kunnskapsløftet gjennomgås med sikte på å gi fagplanene tydelige innholdsmomenter, og sørge for at læreplanverket blir et helhetlig og konsistent styringsdokument og arbeidsgrunnlag for opplæringen. STFK vurderer situasjonen dithen at det kan være mer fornuftig å la det gå noe mer tid, slik at skolene får mulighet til å stabilisere Kunnskapsløftet før det settes i gang nye endringer. Hvis skolene skal få mulighet til å enes om felles pedagogiske standpunkt og felles opplæringspraksis, trenger de tid til å gjennomføre dette.

Utvalgets neste forslag, pkt 3.2. er: ”Det utvikles differensierte læreplaner i fellesfagene for studieforberedende og yrkesforberedende utdanningsprogrammer, som kan imøtekomme elever på yrkesfaglig utdanningsprogrammer bedre enn i dag”. Dette innebærer at de ulike utdanningsprogrammene får sine egne innhold i fellesfaga, dette skal gjelde både innhold og aktiviteter, eksempelvis at norsk for Elektrofag er forskjellig fra norsk for Helse- og sosialfag. Utvalgets begrunnelse for dette er at mange elever opplever at opplæringen er lite aktuell og lite relevant for den yrkesutdanningen de tar. Utvalget antar at det kan være en av grunnene til frafall for elever som aller helst vil skaffe seg en praktisk kompetanse. Som et motargument til dette kan det sies at selv om læreplanmåla er de samme for ulike utdanningsprogram, er det opp til lærernes praksis å gjøre opplæringa relevant for de ulike utdanningsprogrammene og yrkesrette disse. Det kan være en fordel at fellesfaga er de samme, både for elever som gjør omvalg og for at elever som følger full nasjonal læreplan skal ha samme basiskompetanse i fellesfaga. Noen elever velger også å ta allmenfaglig påbygging etterpå, da er det en fordel at elevene har en felles basiskunnskap.

Utvalget foreslår i pkt 3.3. at ”Barnehage- og skoleeier forsterker rutinene for overganger og samarbeid mellom barnehage, skoler og lærebedrifter”. Å sikre en god overgang fra et nivå i opplæringa til det neste, ser ut til å være en viktig faktor for å kunne tilpasse opplæringa godt nok til den enkelte elev, slik at denne skal få et tilfredsstillende utbytte av opplæringa.

Videre foreslås det i 3.4. at ”Fylkeskommunene videreutvikler og gjør opplæringstilbud med avvik fra læreplanen tilgjengelig for elever som ved overgangen fra grunnskolen til videregående opplæring ikke har forutsetninger for studie- eller yrkeskompetanse.” Utvalget definerer ikke nærmere hvem som ”ved overgangen fra grunnskolen til videregående opplæring ikke har forutsetninger for studie- eller yrkeskompetanse”. I den videregående skolen er det elever med store variasjoner i forutsetningene. Det er elever med store og vedvarende behov for omsorg og pleie (multifunksjonshemmede), elever med psykisk utviklingshemming, elever med store psykiske vansker, elever med ulike diagnoser, elever med stort fravær, skoletrøtte elever og elever som presterer ulikt resultatmessig. Noen elever er spesielt flinke. Disse gruppene vil naturlig nok ha ulike forutsetninger for å få studie- eller yrkeskompetanse. Utvalget siterer NIFU STEP som sier at ” Det må skje en endring i den grunnforståelsen som både Reform 94 og Kunnskapsløftet bygger på, den grunnforståelsen som implisitt sier at norske ungdommer er likere enn de i virkeligheten er, den grunnforståelsen som implisitt sier at så godt som alle har mulighet for å oppnå studie- eller yrkeskompetanse. Dersom pedagogikken og pedagogene bare er gode nok, og dersom vi klarer å drive god nok differensiert og tilpasset opplæring, så vil så godt som alle klare studie- og yrkeskompetanse.” I og med at utvalget ikke har sagt noe nærmere om hvem det er som ved overgangen fra grunnskole til videregående skole ikke kan synes å ha forutsetninger for å klare studie- eller yrkeskompetanse, og om eventuelt alle grupper skal ha egne opplæringstilbud med avvik fra læreplanen tilgjengelig, er det vanskelig å si noe som omfatter alle disse elevene og elevgruppene. Skolene i Sør-Trøndelag fylkeskommune som har spesielle grupper for elever med store spesialundervisningsbehov (psykisk utviklingshemmede, blant annet) har uttrykt ønske om egne læreplaner for sin elevgruppe. Men det er ikke det samme som at alle elever som kan synes som om de ikke har åpenbare forutsetninger for å klare studie- eller yrkeskompetanse dermed skal tas inn til egne opplæringstilbud med avvik fra læreplanen.

Slik systemet i er i dag, har alle elever som har behov for spesialundervisning rett til individuell

opplæringsplan (IOP), der innholdet kan være et annet enn nasjonal læreplan, jf opplæringslova § 5-5. En IOP er, som navnet sier, helt individuell, altså mer fleksible enn om det blir utarbeidet differensierte læreplaner for hele grupper. Det er mulig å få vitnemål som gir yrkeskompetanse, men ikke studiekompetanse, for elever som har ”ikke bestått” i inntil to av fellesfaga, jf forskrift til opplæringslova § 3-44 ”Elevar og lærlingar i yrkesfaglege utdanningsprogram som har følgd opplæringa, men ikkje bestått i inntil to av fellesfaga som inngår i fag- og timefordelinga for opplæringa, kan likevel i særskilde tilfelle få utferdiga vitnemål som gir yrkeskompetanse, men ikkje vitnemål som gir generell studiekompetanse[...]” . Det kan derfor synes som om det er tilstrekkelige muligheter i systemet allerede til å gi en opplæring til elever med ulike behov. De mulighetene som finnes til å gi fleksible opplæringstilbud, kan imidlertid utnyttes bedre. For elever som trenger avvik fra nasjonale læreplaner i mer enn to fellesfag, utstedes det kompetansebevis (ikke vitnemål), jf forskrift til opplæringslova § 3-45 ”Kompetansebevis blir skrive ut som dokumentasjon for vidaregåande opplæring i dei tilfella der vilkåra for å få vitnemål eller fag- og sveinebrev ikkje er til oppfylt. [...]” Å skulle starte med differensierte læreplaner, kan synes som en unødvendig innsats når lovverket gir stor mulighet for fleksibilitet. I stedet for å utarbeide læreplaner for ulike nivå, bør det gjøres en innsats for å utarbeide kompetansebevis som tydelig viser hvilke mål eleven har nådd. Det er med dagens lovverk mulig å lage individuelle opplæringsløp der eleven ikke har mye fellesfag, men eleven vil da etter tre år få kompetansebevis og ikke vitnemål.

Elever som i overgangen fra grunnskole til vidaregåande skole kan synes å ikke ha forutsetninger for studie- eller yrkeskompetanse, kan, når de får en opplæring på et utdanningsprogram de er mer motivert for enn de var for den ordinære opplæringa i en teoritung grunnskole, vise seg å nå mål man ikke trodde eleven kunne nå. Det kan derfor synes som en uklok veg å gå å videreutvikle og gjøre opplæringstilbud med avvik fra læreplanen tilgjengelig for elever som ved overgangen fra grunnskolen til vidaregåande opplæring ikke har forutsetninger for studie- eller yrkeskompetanse. Dette kan bli en faktor som hemmer utvikling for den enkelte i stedet for å fremme denne.

Utvalgets forslag i 3.5. om at fylkeskommunen oppfordres til å bruke insentivordninger for å tilrettelegge for at lærebedrifter kan ta imot lærlinger med behov for særskilt oppfølging, støttes. Det er spesielt viktig at denne gruppen får læreplass og får fullført et opplæringsløp med sluttkompetanse. Dette vil imidlertid koste penger.

Det er også forslag i pkt 3.6. fra utvalget om at alle elever i yrkesfaglige utdanningsprogram får tilbud om et 2+2løp uavhengig av om de får læreplass eller ikke. Dersom eleven ikke får plass i lærebedrift, skal fylkeskommunen utvikle et tilbud med to års varighet på linje med opplæring i bedrift, eksempelvis gjennom elevbedrift. Utvalget skriver i rapporten at i de tilfellene det viser seg umulig å skaffe læreplass (etter Vg2), har elevene i dag tilbud om å få den resterende utdanningen (det tredje året) som elev på Vg3 i regi av skolen i et yrkesfag innenfor eget utdanningsprogram. Strykprosenten blant elever som avslutter fagutdanningen med Vg3 i skole er vesentlig høyere enn for lærlinger. Dette er sammenfallende med de observasjoner som er gjort i Sør-Trøndelag. Det er derfor riktig å tenke at noe må gjøres for å få flere elever formidlet til læreplass, slik at elevene ikke kommer i den situasjon at de må fullføre opplæringa si i skole. Utvalget skriver i rapporten at ”Det er vanskelig å sikre meningsfylt arbeid for de ungdommene med omfattende behov som vil ha behov for varig tilrettelagt arbeid.” Det er imidlertid ikke sagt at tilbudet om det foreslåtte ”tilbud med to års varighet på linje med opplæring i bedrift, eksempelvis gjennom elevbedrift” bare skal gjelde ”ungdom med omfattende behov som vil ha behov for varig tilrettelagt arbeid”. Slik forslaget er presentert, kan det synes som om alle som ikke får læreplass skal tilbys ”tilbud med to års varighet på linje med opplæring i bedrift, eksempelvis gjennom elevbedrift”. For elever som ikke har som slutt mål å ha ”varig tilrettelagt arbeid”, kan dette få utilsiktede følger. Det bør i stedet legges enda mer trykk på å få læreplasser for alle som ønsker det og at lære kandidatordningen brukes for flere elever. Det vil bli riktigere å bruke ressurser på at bedriftene kan belønnes for å ta inn flere lærlinger og lære kandidater enn å tenke at alle de som ikke får en læreplass skal gis plass i elevbedrift. Forslaget fra utvalget støttes derfor ikke.

Utvalgets to siste forslag kommenteres her under ett: Partene i arbeidslivet vurderer gjeldende regulering av funksjonstilleggene mellom yrkes- og utdanningsrådgivere og sosialpedagogiske rådgivere (pkt 3.7.), og rådgivertjenestes sosialpedagogiske funksjon evalueres og at oppgavene vurderes i sammenheng med PP-tjenestens og Oppfølgingstjenestens oppgaver (pkt 3.8.). Dette er spørsmål det må finnes løsninger på lokalt, det bør ikke sentralreguleres. STFK støtter derfor ikke forslaget.

Konklusjon: STFK støtter ikke at læreplanverket for Kunnskapsløftet gjennomgås med sikte på å gi fagplanene tydelige innholdsmomenter, og sørge for at det blir et helhetlig og konsistent styringsdokument og arbeidsgrunnlag for opplæringen. Det er et ønske om ro rundt læreplanene. Forslaget om å utarbeide differensierte læreplaner i fellesfaga støttes ikke, det er tilstrekkelig muligheter allerede til å lage helt individuelle opplæringsløp for elever som har bruk for det. Forslaget om å forsterke rutinene ved overganger, støttes. Forslaget om at fylkeskommunene videreutvikler og gjør opplæringstilbud med avvik fra læreplanen tilgjengelig for elever som ved overgangen fra grunnskolen til videregående opplæring, ikke har forutsetninger for studie- eller yrkeskompetanse, støttes for elever som har egne læreplanmål i alle fag og fagområder. De aller fleste elever vil imidlertid ha best utbytte av å gå i ordinære klasser med ulik tilrettelegging i eller utenfor klassen. Forslaget som helhet støttes ikke. Forslaget om at fylkeskommunen oppfordres til å bruke insentivordninger for å tilrettelegge for at lærebedrifter kan ta imot lærlinger med behov for særskilt oppfølging, støttes. Dette har en kostnadsside som ikke er dekket. Forslaget om at alle elever i yrkesfaglige utdanningsprogram får tilbud om et 2+2-løp uavhengig av om de får læreplass eller ikke, og at fylkeskommunen skal utvikle et tilbud med to års varighet på linje med opplæring i bedrift, eksempelvis gjennom elevbedrift, støttes ikke. Forslagene om at partene i arbeidslivet vurderer gjeldende regulering av funksjonstilleggene mellom yrkes- og utdanningsrådgivere og sosialpedagogiske rådgivere, og rådgivertjenestes sosialpedagogiske funksjon evalueres og at oppgavene vurderes i sammenheng med PP-tjenestens og Oppfølgingstjenestens oppgaver, støttes ikke.

4. PP-tjenesten og Statped tettere på.

Utvalget ønsker i den fjerde strategien å besvare den delen av mandatet som ber dem beskrive PP-tjenesten og Statped og legge fram forslag til bedre organisering og ressursbruk.

Utvalget foreslår i 4.1. at PP-tjenesten skal være tettere på barnehager og skoler, videreutvikle kompetanse på læringsmiljø, problematferd og sammensatte vansker. For at barn og elever skal få rask og riktig hjelp, er det viktig at barnehage og skole tidlig søker – og får – bistand fra en PP-tjeneste som er lett tilgjengelig og har nødvendig kompetanse. Dette sammenfaller med utvalgets og STFKs ønske om tidlig innsats og forebygging. PP-tjenesten må ha god kunnskap om de vanligste behovene norske barn har. Dette er viktige punkt som støttes.

At det tas inn en bestemmelse om PP-tjenesten i barnehageloven slik det foreslås i 4.2, må være riktig ut fra de tidligere uttrykte forslagene om tidlig innsats og forebygging.

Det fremmes også forslag i pkt 4.3. om at det etableres et nasjonalt utviklingssenter for PP-tjenesten, underlagt Utdanningsdirektoratet, med faglig tilknytning til et universitet eller høyskole. Senteret gis en økonomisk ramme på ca 6 fagårsværk – 8 mill. kr.pr år. STFK kan ikke se at det skulle være behov for et nasjonalt senter for PP-tjenesten. Det er også forslag i pkt 4.4. om at det etableres et femårig kompetanseutviklingsprogram for PP-tjenesten og tjenestens samarbeidspartnere med en økonomisk ramme på ca 50 mill.kr.pr år. Skal PP-tjenesten være gode rådgivere for skolene med mulighet til å gi tidlig intervensjon og å kunne bidra til å forebygge, er det en forutsetning at vi har en god PP-tjenesten. Det har de siste årene vært flere kompetansehevingsprogrammer for PP-tjenesten. Utfordringen nå er å utvikle ny kunnskap i samarbeid med andre faggrupper, ikke minst rådgivere og lærere. STFK mener derfor at ressursene (50 millioner kr. pr år) må brukes i kommunene og fylkeskommunene til en samlet kompetanseutvikling for rådgivere, skoler og PP-tjenesten.

Det foreslås i pkt 4.5. ny organisering av Statped i fire samorganiserte og samlokaliserte spesialpedagogiske regionsentre (Sørøst, Vest, Midt og Nord), sammenfallende med helseforetaklenes regionstruktur. Regionsentrene lovfestes. Forslaget støttes. I kjølvannet av dette frigjøres midler i form av reduserte fellesutgifter og redusert husleie ved samlokalisering av sentrene. Disse midlene foreslås i pkt 4.6. å avsettes midlertidig som omstillingsmidler slik at de nye regionsentrene kan utvikle sin nye rolle. Forslaget støttes.

Utvalget foreslår videre i pkt 4.7. at regionsentrenes (Statpeds) oppgaveportefølje skal innbefatte spisskompetanse på fagområdene syn, hørsel, språk/tale/kommunikasjon, ervervet hjerneskade og omfattende sammensatte lærevansker. Dette er behov som forekommer ganske sjelden i befolkningen. Det forutsetter at PP-tjenesten har kompetanse på høyfrekvente behov, så kan Statped videreutvikle kompetanse på lavfrekvente behov. Forslaget støttes. Utvalgets neste forslag, 4.8. må sees i sammenheng med dette. Det er: "Sentrene/avdelingene for sammensatte lærevansker avvikles i sin nåværende form. 30 av 145 årsverk overføres til de regionale spesialpedagogiske sentrene for å ivareta behovet for kompetanse innenfor områder med lav forekomst knyttet til omfattende og sammensatte lærevansker".

Forslag nummer 4.6. omhandler de statlige hørselsskolene på grunnskolens område. Disse skolene foreslås avvikles fordi behovet er redusert de siste årene STFK støtter forslaget.

I forlengelse av dette foreslår utvalget i forslag 4.10. at skoledriften på Briskeby skole og kompetansesenter og Andebu kompetanse- og skolesenter søkes godkjent etter privatskoleloven da behovet synes å være stabilt der. STFK støtter forslaget.

SEAD (samisk spesialpedagogisk støtte) med nåværende ressursramme tas ut av Statpeds portefølje og legges under Utdanningsdirektoratet som et nasjonalt senter for spesialpedagogisk støtte. Senteret knyttes faglig til Sámi allaskuvá (Samisk høgskole). Ressursrammen økes til over dagens nivå med ca. 4 fagårsverk – 3 mill.kr, er utvalgets forslag nummer 4.11. STFK støtter forslaget.

I utvalgets forslag nummer 4.12 er utvalget delt i forhold til om en plassering gjøres varig eller for en prosjektperiode på fem år. STFK støtter forslaget om at Lillegården kompetansesenter med nåværende økonomiske ressursramme tas ut av Statpeds portefølje og legges under Utdanningsdirektoratet som et nasjonalt senter for læringsmiljø og problematferd. Senteret knyttes faglig til et universitet eller en høgskole. Dette støttes som en varig løsning.

Som avslutning på strategi 4 foreslår utvalget at etter at de foreslåtte tidsbegrensede tiltakene er avsluttet, brukes de frigjorte midlene til å styrke PP-tjenesten i kommuner og fylkeskommuner. Partene avtaler nærmere hvordan dette skal skje. STFK har ønske om selv å kunne benytte alle midlene som frigjøres til å styrke PP-tjenesten, se punkt 4.3. For best å utnytte ressursene til å utvikle ny kunnskap i samarbeid med andre faggrupper, ikke minst rådgivere og lærere, ønsker STFK at ressursene går uavkortet til kommuner og fylkeskommune.

Konklusjon: STFK støtter forslaget om at PP-tjenesten skal være tettere på barnehager og skoler, og videreutvikle kompetanse på læringsmiljø, problematferd og sammensatte vansker. STFK støtter forslaget om at det tas inn en bestemmelse om PP-tjenesten i barnehageloven. Nasjonalt utviklingssentersenter for PP-tjenesten og at det etableres et femårig kompetanseutviklingsprogram for PP-tjenesten og tjenestens samarbeidspartnere, støttes ikke. Forslaget om ny organisering av Statped i fire samorganiserte og samlokaliserte spesialpedagogiske regionsentre (Sørøst, Vest, Midt og Nord), sammenfallende med helseforetaklenes regionstruktur, støttes. Regionsentrene lovfestes, støttes. Det støttes også at de frigjorte midlene fra reduserte fellesutgifter og redusert husleie ved samlokalisering brukes midlertidig som omstillingsmidler slik at de nye regionsentrene kan utvikle den nye rollen sin. STFK støtter at regionsentrenes oppgaveportefølje skal innbefatte spisskompetanse på fagområdene syn, hørsel, språk/tale/kommunikasjon, ervervet hjerneskade og omfattende sammensatte lærevansker. Det støttes også at sentrene/avdelingene for sammensatte lærevansker avvikles i sin nåværende form. 30 av 145 årsverk overføres til de regionale

spesialpedagogiske sentrene for å ivareta behovet for kompetanse innenfor områder med lav forekomst knyttet til omfattende og sammensatte lærevansker. STFK støtter forslaget om å utvikles de statlige hørselsskolene på grunnskolens område. STFK støtter også forslaget om at skoledriften på Briskeby skole og kompetansesenter og Andebu kompetanse- og skolesenter søkes godkjent etter privatskoleloven da behovet synes å være stabilt der. STFK støtter også forslaget om at SEAD legges inn under Utdanningsdirektoratet som et nasjonalt spesialpedagogisk senter. Det støttes at Lillegården kompetansesenter med nåværende økonomiske ressursramme tas ut av Statped's portefølje og legges under Utdanningsdirektoratet som et nasjonalt senter for læringsmiljø og problematferd. Senteret knyttes faglig til et universitet eller en høyskole på varig basis. STFK støtter at frigjorte midler til å styrke PP-tjenesten går uavkortet til kommuner og fylkeskommuner.

5. Helhet krever tverrfaglig og tverretatlig samarbeid.

Utvalget viser til at det er en stor utfordring å koordinere tjenester og sikre samarbeid mellom ulike aktører for barn og unge som har behov for slik tilrettelegging. Utvalget har registrert høy tilfredshet på mange, men ikke alle tjenesteområder.

Utvalget skriver at personlig koordinator ikke er hjemlet i lov eller forskrift. I forskrift om individuell plan står det imidlertid at en skal sikre at det til enhver tid er en tjenesteyter som har hovedansvar for oppfølging av tjenestemottakeren. Utvalget foreslår en rett til én tjenestekoordinator ved behov for langvarige og koordinerte tjenester, uavhengig av om tjenestemottakeren har individuell plan. Dette vil motvirke at foreldrene må påta seg den belastende administratorrollen overfor det offentlige hjelpeapparatet og sikre at de som har behov for koordinert og langvarig bistand, men av ulike grunner ikke ønsker individuell plan, likevel får nødvendig bistand. Utvalgets forslag om hjemling av individuell plan i barnehageloven og opplæringsloven vil medføre at personale i barnehage og skole samt andre aktører skal kunne påta seg rollen som, eller funksjonen som, koordinator.

Utvalgets forslag 5.1. er at bestemmelser om individuell plan hjemles i barnehageloven og opplæringsloven. Individuell plan er et virkemiddel for å oppnå koordinerte tjenester tilpasset individuelle behov. Utformingen av individuell plan skal bidra til å plassere ansvar mellom ulike tjenester og nivåer. Skolen har ansvar for opplæring, også når opplæringen er en del av en individuell plan. Skolen skal ikke ha ansvar for en individuell plan, men bare opplæringsdelen av denne. En eventuell rett til en individuell plan må inneholde en formulering om hvem som har ansvar for å utarbeide den. Det er ikke ønskelig at personale i skole og barnehage skal påta seg en slik rolle i tillegg til de øvrige oppgavene disse allerede har.

Forslag 5.2. om at dagens særlovers bestemmelser om individuell plan harmoniseres i de aktuelle lovverkene støttes dersom disse samtidig tydeliggjør ansvarsforholdene. Det gjelder også forslag 5.3. om at opplæringsområdet i individuell plan for voksne presiseres.

Informert samtykke omtales i forslag 5.4. Utvalget skriver at "De som yter tjenester til barn, unge og deres familier blir ofte kjent med opplysninger av personlig karakter. Mottakere av tjenestene er tilsvarende ofte i sårbare situasjoner. Det tilsier en varsomhet med å bringe opplysninger videre til andre. Utvalget vil derfor understreke nødvendigheten av å ha strenge bestemmelser om faushetsplikt. Samordningen av ulike tjenester må ikke fjerne de begrensninger taushetsplikten setter. Taushetsplikten skal ikke være til hinder for tverrfaglig og tverretatlig samarbeid, men blir gjerne trukket fram som et hinder for ikke å kunne utveksle viktig informasjon og skape et godt samarbeid. Med bruk av informert samtykke er det imidlertid fullt mulig å finne gode løsninger som åpner for mulighet til både samordning av tjenester og gode overganger mellom livsfaser." Informert samtykke er et begrep som brukes for å beskrive en type samtykke en person kan gi på vegne av seg selv eller barnet sitt som innebærer at taushetsbelagte opplysninger kan videreformidles til andre instanser som også arbeider for personens beste uten hinder av taushetsplikt. Dette er en vanskelig balansegang, men målet er at samarbeidende instanser sammen skal kunne få innsyn i nødvendige opplysninger til det beste for barnet, at taushetsplikten ikke skal være til hinder for de beste

løsningene. Bruk av informert samtykke forutsetter forsiktighet. Det er viktig at den eller de det angår er informert om rekkevidden av å gi informert samtykke (eller bredt samtykke), og hvilke konsekvenser dette vil få. Et barn vil etter hvert som det blir eldre gradvis få flere rettigheter til selv å bestemme over eget liv, dette må også tas med i vurderingen om hvem som kan gi samtykke til å videreformidle opplysninger. Et barn eller ungdoms samtykkekompetanse må også vurderes før personlige opplysninger om en person videreformidles til andre. STFK støtter utvalgets forslag om mer aktiv bruk av informert samtykke, når dette er til det beste for barnet.

Utvalgets forslag 5.5. gjelder rett til én tjenesteyter (personlig koordinator) ved behov for langvarige og koordinerte tjenester. Dette kan være til god hjelp, men det må avklares at personalet i barnehage og skole ikke skal ha dette ansvaret.

Utvalget foreslår i pkt 5.6. at det foretas en tydelig grenseoppgang av ansvar mellom spesialisttjenesten innenfor opplæringssektoren (spesialpedagogiske regionsentre) og spesialisthelsetjenesten (barne- og ungdomsklinikkene) og deres oppgaver overfor kommunene. STFK støtter at det foretas en ryddejobb her.

I det foreslåtte punkt 5.7. oppfordrer utvalget til at spesialisttjenesten innenfor opplæringssektoren (spesialpedagogiske regionsentre) og spesialisthelsetjenesten (barne- og ungdomsklinikkene) inngår samarbeidsavtaler. Dette støtter STFK.

Forslag 5.8. fra utvalget er at PP-tjenesten får selvstendig henvisningsrett til barne- og ungdomspsykiatriske poliklinikk (BUP) og barnehabiliteringstjenesten (HABU). Det er ofte slik at skolene og PP-tjenesten er de som er nært barnet og ser barnet i samspill med andre barn og hvilke utfordringer barnet har i læresituasjonen. Mange av disse utfordringene vil være vanskelig for fastlegen å få oversikt over. For at riktige opplysninger skal komme fram i en henvisning til BUP eller HABU, bør PP-tjenesten få henvisningsrett dit.

Forslaget om at det legges til rette for økt samarbeid mellom PP-tjenesten og Oppfølgingstjenesten (forslag 5.9) støttes. Det er imidlertid mulighet for det innenfor det nåværende lovverket.

Det foreslås også at kommuner, fylkeskommuner og NAV inngår forpliktende samarbeidsavtaler for å sikre at ungdom er i arbeid eller utdanning, pkt 5.10. Dette støtter STFK, men skal fylkeskommunen forvalte dette som en rettighet må økonomiske konsekvenser utredes.

De nasjonale tilsynene som har vært iverksatt for å kontrollere at barn under barnevernets omsorg/i barnevernet har fått oppfylt rettighetene sine etter barnevernloven og opplæringsloven, har vist at dette i alt for stor grad ikke skjer. At utvalget foreslår at det iverksettes tiltak for at barn under barnevernets omsorg/i barnevernets tiltak får oppfylt sine rettigheter etter barnevernloven og opplæringsloven (forslag 5.11) er derfor nødvendig. STFK støtter forslaget slik at denne gruppen får oppfylt rettighetene sine. Dette vil kreve økede ressurser, både personellmessig og til opplæring.

Utvalgets forslag 5.12. er at det må klargjøres hvem som har ansvar for tilbud etter skoletid for de som har behov for det etter 7. trinn. Noen elever, både på ungdomstrinnet og i videregående skole, har behov for et tilbud både før og etter skoletid. Det har vært problematisk for foreldre og skoler og finne ut hvem som har ansvaret for og hvem som skal bekoste dette tilbudet. Tilbudet er helt nødvendig for noen elever, for eksempel elever med store og vedvarende behov for omsorg og pleie. STFK støtter at det må klargjøres hvem som har ansvaret for tilbudet både før og etter skoletid for de elevene som har behov for det etter 7. trinn.

Konklusjon: STFK støtter forslaget om at bestemmelsen om at individuell plan hjemles i barnehageloven og opplæringsloven og at dagens særlovers bestemmelser om individuell plan harmoniseres i de aktuelle lovverkene under forutsetning av at det tydeliggjøres at ansvarsforholdene ikke endres. Det støttes at opplæringsområdet i individuell plan for voksne

presiseres. Retten til én tjenesteyter (personlig koordinator) ved behov for langvarige og koordinerte tjenester, kan være til god hjelp, men det må avklares at personalet i barnehage og skole ikke skal ha dette ansvaret. Utvalgets forslag om at det oppfordres til mer aktiv bruk av informert samtykke støttes, så lenge det informeres tydelig om hvilke konsekvenser dette vil få. STFK støtter at det foretas en tydelig grenseoppgang av ansvar mellom spesialisttjenesten innenfor opplæringssektoren. Forslaget om at spesialisttjenesten innenfor opplæringssektoren (spesialpedagogiske regionsentre) og spesialisthelsetjenesten (barne- og ungdomsklinikkene) inngår samarbeidsavtaler støttes av STFK. STFK støtter at PP-tjeneste får selvstendig henvisningsrett BUP og HABU. Forslaget om at det legges til rette for økt samarbeid mellom PP-tjenesten og Oppfølgingstjenesten støttes, men det må kunne ordnes lokalt uten at det sentralreguleres. STFK støtter intensjonen om at alle unge skal ha rett til å være i skole eller arbeid, men skal fylkeskommunen forvalte dette som en rettighet, må økonomiske konsekvenser utredes. STFK støtter forslaget om at det iverksettes tiltak for at barn under barnevernets omsorg/i barnevernets tiltak får oppfylt sine rettigheter etter barnevernloven og opplæringsloven. Dette vil kreve økte ressurser. STFK støtter at det må klargjøres hvem som har ansvaret for tilbudet både før og etter skoletid for de elevene som har behov for det etter 7. trinn.

6. Økt kompetanse på alle nivå.

Utvalget fikk i mandatet sitt å vurdere fremtidig kompetansebehov i tiltakskjeden rettet mot barn, unge og voksne med særskilte behov. Samarbeid mellom støttesystemet og universitets- og høyskolesektoren skulle dessuten omtales særskilt. Utvalget foreslår i rapporten sin tiltak for kompetanseøking på alle nivå i utdanningsløpet.

Utvalgets første foreslåtte tiltak i den sjette strategien (6.1.) er at den allmenne kvalifiseringen i relevante grunnutdanninger følges nært opp og styrkes ut fra behovene for kompetanse knyttet til ekstra tilrettelegging/spesialundervisning i opplæringen, herunder spesialpedagogiske emner. For at utvalgets tidligere forslag om tidlig innsats skal kunne realiseres, er det av avgjørende betydning at førskolelærere og lærere har tilstrekkelig innsikt til å avgjøre når det må settes inn tiltak, og hvilke tiltak som skal settes inn for å gi barn og unge riktig hjelp. I forlengelsen av dette er utvalgets andre forslag (6.2.) at ordningen for etter- og videreutdanningstilbud blir styrket, både når det gjelder allmenn kvalifisering og i forhold til barn og elever med behov for ekstra tilrettelegging. Dette tiltaket må til for at de som er ferdig med utdanningen også skal få hevet kompetansen sin på dette området, slik at de kan bidra til å tidlig og korrekt innsats og forebygging. STFK støtter forslagene.

Utvalget foreslår i pkt 6.3. at grunn – etter- og videreutdanning for lærere samordnes innenfor GNIST. GNIST er navnet på den store lærersatsingen der Kunnskapsdepartementet og de viktigste aktørene innenfor skole og utdanning har gått sammen for å sikre økt status og bedre rekruttering til læreryrket. Forslaget støttes.

Barne- og ungdomsarbeidere er en relativt ny yrkesgruppe som gradvis erstatter ufaglærte assistenter. De er utdannet for å kunne arbeide innenfor hele oppvekstfeltet. De utgjør den absolutt største arbeidstakergruppen i barnehagene, og antallet assistenter med slik utdanningsbakgrunn øker kraftig i grunnopplæringen. Økingen er særlig knyttet til innsats overfor barn og unge med særskilte behov. På bakgrunn av dette foreslår utvalget i pkt 6.4. at barne- og ungdomsarbeidere får hevet sin kompetanse på læringsmiljø og vanlige læringsutfordringer hos barn, slik at de kan bidra til en inkluderende barnehage og skole. Forslaget støttes.

I tillegg til de ovennevnte forslagene om å øke kunnskapen om barn og unges særskilte behov og øke kunnskapen om spesialundervisning, foreslår utvalget i pkt 6.5. at samspillet mellom kartlegging, evaluering og tiltak styrkes som kompetansefelt i lærerutdanningen. STFK støtter dette av samme grunner som er nevnt ovenfor.

Utvalget fremmer i rapporten sin forslag i pkt 6.6. om kompetanseøking også for

profesjonsorienteringen i de disiplinorienterte masterutdanningene. Utvalget foreslår at disse blir styrket når det gjelder praktisk-pedagogisk orientering, krav til praksis i studiene og rådgiving ved starten av yrkeskarrieren. Ved å styrke utdanningen og rådgivingen også til denne gruppen, viser utvalget at alle ledd i utdanningsystemet må bidra til å øke kompetansen sin, slik at det kan settes i gang best mulig og riktig opplæring til barn og elever. STFK støtter forslaget.

Rådgivingstjenesten har hatt et visst fokus de senere år. Det har særlig vært vektlagt at kompetansen må økes på karriereveiledning. I den forbindelse er det startet rådgiveropplæring som gir 30 studiepoeng. Kapittel 22 i forskrift til opplæringsloven omhandler retten til nødvendig rådgiving. Kapitlet er endret pr. 01.01.2009. Det slås i nevnte kapittel fast at elevene har rett til nødvendig rådgiving, både sosialpedagogisk og utdannings- og yrkesrådgiving. Utvalgets forslag nummer 6.7. om at dagens utdanningstilbud til rådgivere i grunnutdanningen gjennomgås og vurderes med utgangspunkt i kompetansebehovene i rådgivingstjenesten, støttes.

I forlengelsen av at det er utdannings- og yrkesveiledningsdelen av rådgivingstjenesten som har fått en utdanningstilbud nå, er det rimelig at også den sosialpedagogiske delen av rådgivingen etablerer et etter- og videreutdanningstilbud i pkt 6.8. Forslaget støttes.

Blant forslagene utvalget har utarbeidet, foreslås det at det etableres et femårig kompetanseutviklingsprogram for barnehager og skoler som skal bidra til utviklingsarbeid, veiledning og kompetanseheving knyttet til vanlige læreversker hos barn og unge, forslag 6.9. Programmet gis en økonomisk ramme på ca 19 mill. kr. pr. år. Hvis ansatte i barnehager og skoler skal ha bakgrunn nok til tidlig å kunne se tegn på at et barn har særskilte behov, må de ansatte der ha kompetanse på dette området. Det er kanskje særlig nødvendig i små kommuner der det er færre ansatte og dermed et mindre fagmiljø. Forslaget om et femårig kompetansehevingsprogram støttes av samme grunn som de tidligere forslagene om kompetanseheving er blitt støttet.

Forslag 6.10, at det inngås forpliktende samarbeidsavtaler mellom de spesialpedagogiske regionsentrene og universitets- og høyskolesektoren må sees i lys av de øvrige forslagene. All kunnskapsøking er bra, men det er i denne sammenhengen også avhengig av om det blir oppretter spesialpedagogiske regionsentre.

Statped og universitets- og høyskolesektoren (UH) har atskilte oppgaver og funksjoner, men på enkelte områder er oppgavene overlappende. Dette gjelder kompetanseutvikling og forskning innenfor det spesialpedagogiske fagområdet. Utvalget ønsker at forskning knyttet til barn, unge og voksne styrkes. For at dette skal gjøres på en mest hensiktsmessig måte, foreslår utvalget at de nasjonale sentrene under Utdanningsdirektoratet gis et entydig ansvar for å bidra til utvikling innenfor ekstra tilrettelegging på sine områder (6.11) og at forskning knyttet til barn, unge og voksne med behov for ekstra tilrettelegging i opplæringen styrkes. Det er behov for å heve kvaliteten på denne forskningen, slik at kunnskapsgrunnlaget for politikkutformingen og praksis styrkes. STFK støtter økt forskningsinnsats, men mener at det ikke må bygges ut nye institusjoner for å ivareta dette forskningsfeltet.

Utvalget foreslår også at samarbeids- og koordineringskompetanse og kunnskap om andre yrkesgrupper det er aktuelt å samarbeide med sikres bedre i pedagogiske og helse- og sosialfaglige yrkesutdanninger, forslag 6.13. For at ulike yrkesgrupper best mulig skal kunne bidra sammen og vite hva andre yrkesgrupper kan bidra med, er kunnskap om hverandres fagfelt en forutsetning. Utvalgets forslaget bidrar til at alle yrkesgrupper som arbeider for å sikre at barn og unge med spesielle behov får best mulig kunnskap for å kunne bidra for å gi et samlet tilbud til det beste for barnet. Forslaget støttes.

Konklusjon:

STFK støtter at den allmenne kvalifiseringen i relevante grunnutdanninger følges nært opp og styrkes ut fra behovene for kompetanse knyttet til ekstra tilrettelegging/spesialundervisning i

opplæringen, her under spesialpedagogiske emner og at ordningen for etter- og videreutdanningstilbud blir styrket, både når det gjelder allmenn kvalifisering og i forhold til barn og elever med behov for ekstra tilrettelegging (spesialundervisning). STFK støtter også at grunn – etter- og videreutdanning for lærere samordnes innenfor GNIST. Forslaget om at barne- og ungdomsarbeidere får hevet sin kompetanse på læringsmiljø og vanlige læringsutfordringer hos barn, slik at de kan bidra til en inkluderende barnehage og skole, støttes. STFK støtter foreslaget fra utvalget om at samspillet mellom kartlegging, evaluering og tiltak styrkes som kompetansefelt i lærerutdanningen. Forslaget om at profesjonsorienteringen i de disiplinorienterte masterutdanningene blir styrket når det gjelder praktisk-pedagogisk orientering, krav til praksis i studiene og rådgiving ved starten av yrkeskarrieren, støttes også. STFK støtter at dagens utdanningstilbud til rådgivere i grunnutdanningen gjennomgås og vurderes med utgangspunkt i kompetansebehovene i rådgivingstjenesten. Forslaget om at det etableres etter- og videreutdanningstilbud for sosialpedagogiske rådgivere støttes også. Forslaget om at det etableres et femårig kompetanseutviklingsprogram for barnehager og skoler som skal bidra til utviklingsarbeid, veiledning og kompetanseheving knyttet til vanlige læreversker hos barn og unge, støttes. De tre neste forslagene 1) Det inngås forpliktende samarbeidsavtaler mellom de spesialpedagogiske regionsentrene og universitets- og høyskolesektoren 2) De nasjonale sentrene under Utdanningsdirektoratet gis et entydig ansvar for å bidra til utvikling innenfor ekstra tilrettelegging på sine områder 3) Forskning knyttet til barn, unge og voksne med behov for ekstra tilrettelegging i opplæringen styrkes. Det er behov for å heve kvaliteten på denne forskningen, slik at kunnskapsgrunnlaget for politikktutforming og praksis styrkes. Dette bør skje innenfor Utdanning 2020, støttes alle av STFK. Utvalgets foreslag om at samarbeids- og koordineringskompetanse og kunnskap om andre yrkesgrupper det er aktuelt å samarbeide med sikres bedre i pedagogiske og helse- og sosialfaglige yrkesutdanninger støttes også.

Avslutningsvis er det rimelig å påpeke at STFK støtter alle forslagene som bidrar til å øke kompetansen hos alle som arbeider med og for barn og unge. Det er imidlertid et spørsmål om alt dette kan gjennomføres innafor gjeldende økonomiske forhold. Dette bør utredes videre.

ØKONOMI

Mandatet utvalget fikk sier at forslagene som fremmes skal være innenfor dagens ressursramme. Utvalgets vurdering er at de forslagene som er fremmet ikke vil kreve økte utgifter for staten eller kommunal sektor, samlet sett. Man mener at mange av forslagene vil kunne realiseres gjennom omdisponering. Flere av tiltakene vil dessuten kunne bety besparelser gjennom bedre organisering av oppgaver og kompetanseheving. Utvalget skriver at det ofte hefter usikkerhet ved slike økonomiske beregninger.

Utvalget skriver også at det på lengre sikt vil kunne bety mindreutgifter for samfunnet totalt sett, i form av bedre læringsresultat og mindre behov for kostbare tiltak som i dag går til å kompensere i etterkant for systemfeil og svikt i utdanningssystemet.

Utvalget skriver videre at om tiltakene vil medføre høyere eller lavere utgifter avhenger i noen grad av tidsperspektivet, og også av hvor bredt eller snevert en definerer samfinnets utgifter. Tiltak får ofte effekt først etter noen tid. God utdanning bidrar til økonomisk vekst og kan på sikt redusere behovet for helse-, sosial-, og trygdeytelser.

Utvalgets forslag nevnt under strategi 1 og 2 vil sannsynligvis bare medføre beskjeden utgiftsøkning. Språkkartlegging omkring fylte tre, fire og fem år – for tospråklige barn på begge språk – vil selvfølgelig medføre økte utgifter.

Forslagene under strategi 3, tilpassede og fleksible opplæringsløp, vil sannsynligvis medføre økte utgifter. Utvalget mener tiltakene primært vil ha administrative konsekvenser. At insentivordninger for å tilrettelegge for at lærebedrifter kan ta imot læringer med behov for særskilt oppfølging og tilbud om 2+2-løp for alle uavhengig av om de får læreplass eller ikke ikke skal medføre ekstra utgifter, er lite trolig. Skal det utvikles differensierte læreplaner i

fellesfagene, vil det også sannsynligvis medføre ekstra kostnader.

Strategi 4, PP-tjenesten og Statped tettere på, har utvalget beregnet at de økonomiske kostnadene for tiltakene er 94 millioner kroner (2008-prisnivå), og mener dette sannsynligvis er innenfor rammen av dagens ressursramme.

Strategi 5, helhet krever tverrfaglig og tverretatlig samarbeid, mener utvalget ikke har økonomiske konsekvenser, men administrative følger. På kort sikt er det ikke knyttet merutgifter verken for stat eller kommunal sektor ved de tiltakene som er foreslått, sett under ett. Flere av forslagene vil imidlertid kunne medføre økte utgifter for kommunal sektor på noe sikt, fordi en god lokal oppfølging av utvalgets forslag og intensjonene bak disse ikke nødvendigvis kan ivaretas innenfor kommunesektorens eksisterende ramme. Flere av utvalgets forslag gir dermed signaler om et høyt ambisjonsnivå på barns og elevers vegne. Utvalget kan derfor ikke se bort fra at dette kan medføre et utgiftspress som det vil være vanskelig å motstå, i alle fall på noe sikt. STFK slutter seg til at det kan se ut som forslagene vil medføre økte utgifter. Å sikre at all ungdom er i arbeid eller utdanning, vil naturlig nok gi økte utgifter. Det er også rimelig å anta at det vil medføre økt ressursbruk å gi barn under barnevernets omsorg/ i barnevernstiltak mulighet til å få oppfylt rettighetene sine etter barnehageloven og opplæringsloven.

Strategi 6, økt kompetanse på alle felt, viser til at alle de gruppene som jobber for barn og unge skal få styrket kompetansen sin. Flere av disse forslagene vil bare medføre endret fokus i utdanningsløpene, og vil sannsynligvis i seg selv ikke medføre økte utgifter. Etter- og videreutdanning for allmenn kvalifisering og i forhold til barn med behov for spesialundervisning og for sosialpedagogiske rådgivere, vil medføre økte utgifter.

Det er derfor sannsynlig at utvalgets forslag vil medføre økte utgifter.

FYLKESRÅDMANNENS KONKLUSJON

Fylkesrådmannen mener at Midtlyngutvalget har gjort et grundig utredningsarbeid som viser kompleksiteten i opplæring av barn med særskilte behov. Fylkesrådmannen mener det er viktig at utvalget belyser utfordringene med unge som etter dagens regler ikke har rett til spesialundervisning, men som heller ikke fanges opp av tilpasset opplæring. Fylkesrådmannen ber fylkesutvalget slutte seg til de konklusjoner som framkommer i saksframlegget.